

A Tengerbe vesztett könnyek,  
az Árnyalatnyi remény  
és a Kalitkába zárt álmok  
című könyvek

**NEW YORK TIMES**

**BESTSELLERSZERZŐJE**

rendkívüli portrét rajzol egy  
szerelemről és a spanyol diktatúra  
idejéből maradt titkokról.

# A CSEND ✿ FORRÁSAI

**RUTA SEPETYS**

*Dream*  
válogatás

**M**adrid, 1957. Spanyolország a napfény és jó borok ígéretével vonzza a turistákat és üzletembereket, köztük a tizennyolc éves Daniel Mathesont és a családját. Apja texasi olajbáró, aki az üzleti ügyeit intézi, eközben Daniel a fényképezőgépe objektívjén keresztül szeretné megismerni anyja szülőföldjét.

A fotográfia – és a sors – ismerteti össze Anával, akinek a családja a polgárháború óta szenved a zsarnoki hatalom okozta megpróbáltatásoktól. A fényképek nyugtalanító kérdéseket hagynak Danielben, és némelyik veszélyt is jelent számára. Nehéz döntéseket kell meghoznia, hogy megvédhesse azokat, akiket szeret.

Ruta Sepetys mesteri történetmesélő, és e szívbe markoló regénnyel ismét a történelem legsötétebb időszakainak egyikére vetít fényt. Hovatartozásról, felejthetetlen és tiltott szerelemről, a háború következményeiről, valamint a hallgatásban rejlő erőszakról mesél. A sors és a félelem háttorzongató definíciója tárul elénk.

A könyvet korabeli sajtójelentések, visszaemlékezések és fotók illusztrálják, a háború utáni Spanyolország igaz történetei ihlették.



## RUTA SEPETYS

történelmi regényeit több mint hatvan országban adták ki, negyven nyelvre fordították. Sepetyst „crossover” írónak tartják, könyveit kamaszok és felnőttek olvassák világszerte. A Tengerbe veszett könnyek, az Árnyalatnyi remény és a Kalitkába zárt álmok című regényeit több mint negyven könyves díj döntőjébe válogatták be vagy díjazták, és több mint hatvan állami díjra jelölték. Árnyalatnyi remény című művéből filmet is forgattak. Más regényeiből jelenleg készül tévé- és mozifilm. Ruta Sepetys a Carnegie Medal kitüntetettje. Kövessétek a Twitteren és az Instagramon (@RutaSepetys)!

### TUDJ MEG TÖBBET A KÖNYVRŐL:

[www.rutasepetys.com](http://www.rutasepetys.com)

[www.facebook.com/DreamValogatas](https://www.facebook.com/DreamValogatas)

[www.facebook.com/DreamKonyvek](https://www.facebook.com/DreamKonyvek)

„Ez a gazdag szövésű történelmi regény a fiatal felnőtteket és az idősebbeket is leköti, az első oldaltól az utolsóig.” **NPR**

„Spanyolország a francói diktatúra alatt olyan disztópikus világ lehetett, mint Margaret Atwood híres, A szolgálólány meséje című történetének helyszíne, Gileád. Sepetys új regénye izgalmas, romantikus és időszerű. A csend forrásai a hatalmon lévőkhez szól, a jövő vezetőit figyelmezteti, hogy ne kövessék el újra a múlt bűneit.” **The New York Times**

„Többdimenziós, mesteri történetsszövés jellemzi. A huszadik század egy felkavaró fejezetét világítja meg, és segít megtörni a Franco diktatúrája idején elrabolt és örökbe adott háromszázezer csecsemő körüli csendet.” **School Library Journal**

„Szerелеm, veszteség és nemzeti szégyen megdöbbentő története.” **Entertainment Weekly**

„A csend forrásaival Ruta Sepetys ismét megmutatta, milyen megkapó történelmi regényeket tud írni. Kifogástalan kutatás és lendületes történetmesélés jellemzi.”

**BookPage**

*Dream*  
válogatás

RUTA SEPETYS

A  
CSEND



FORRÁSAI

— részlet —



Vértért állnak sorba.

A júniusi kora reggeli nap ragyog az *el matadero* előtt sorban álló nőkre. Csattanva nyílnak a legyezők a madridi hőség hevében, a mészárszékről bontott hús szaga száll.

A vérből *morcilla*, véres hurka készül. Gondosan kell mérni. Ha túl sok a vér, a hurka nem lesz elég kemény. Ha túl kevés a vér, akkor szétmállik, mint az aszályos föld.

Rafael a kötényébe törli a kést. Gondolatai a *morcillától* mér-földekre szállnak. Lassan elfordul a vevőktől, az ég felé emeli az arcát.

A vasárnapra gondol. Az óramutatók pontosan hat órára érnek.

Eljött az idő. Harsona szól, a menet *pasodoble* ütemre hömpölyög végig az arénán.

Rafael kilép a homokra, a napfénybe.

Készen áll szembenézni a Félelemmel.

Az aréna díszpáholyában Spanyolország diktátora, Francisco Franco ül, a Generalísimo. *El Caudillo*, így nevezik; a hadsereg főparancsnoka, Isten kegyelméből hős. Franco lenéz az arénába. Tekintetük találkozik.

*Nem ismer engem, Generalísimo, de én ismerem magát.*

*Rafael Torres Moreno vagyok, és most nem félek.*



– Rafa! – szól rá a felügyelő, és megpaskolja Rafael nyirkos nyakát. – Vak vagy? Sor áll. Ne álmodozz! A vért, Rafa! Vért akarnak. Adj nekik!

Rafa bólint, elindul a vevők felé. Az aréna képe gyorsan eloszlik.

Vért akarnak. Adj nekik vért.

Háborús emlékek tolulnak tudatába kéretlenül, akaratlanul. Újra ott az a kis gúnyos, kötekedő hang, amitől minden álmódzás rémálommá válik. *Ugye emlékszel, Rafa? Ugye nem felejtetted el?*

Emlékszik. Nem felejtette el.

Az alakok körvonala semmivel sem téveszthető össze.

Lakkbőrruhás, lakkbőrlelkű férfiak.

*Lakk-lelküket feltűnteti országutak messzesége. Rendelkeznek és ítélnek súlyos, tömör gumi-csendre. A Guardia Civil. Titokban Varjaknak nevezi őket. Generalísimo Franco szolgálói. Megjelentek az utcán.*

– Ne itt! Csak ne itt! – súgja Rafael a fák alatti rejtékhelyéről.

Gyereksírás hallatszik az emeletről. Felnéz, Julia áll az ablakban, karjában legkisebb húguk, Ana.

Apjuk hangja bődül odabentről. „Julia, csukd be azt az ablakot! Zárd be az ajtót, és várd meg anyátokat! Hol van Rafa?!”

– Itt vagyok, Papá – súgja Rafael. Apró lábait maga alá húzva kucorog rejtékhelyén. – Itt vagyok.

Apjuk megjelenik az ajtóban. A Varjak már az utcasaroknál járnak.

Lövés dördül. Fény villan. Az emeleten Julia sikolt.

Rafa teste megdermed. Nincs levegő.

*Ne!*

*Ne!*

*Ne!*

A Varjak a karjánál fogva vonszolják apja élettelen testét.

– *Papá!*

Késő.

Ahogy a kiáltás elhagyja a torkát, Rafa rájön. Elárulta magát. Tudják, hol van.

Szempár villan.

– A kölyke ott van a fa mögött! Kapjátok el!

Rafa pislog, fájdalmas, sötét emlékek törnek rá fényes nappal.  
Megtört szívét mosoly mögé rejti.

– *Buenos días, señora.* Mit adhatok? – kérdezi a sor elején álló  
vevőt.

– Vért.

– *Sí, señora.*

Vért akarnak. Adj nekik vért.

Spanyolország több mint húsz évig adta, csak adta a vért. És  
Rafa néha arra gondolt, maradt-e még.



## 2

**H**azugság.  
Biztosan hazugság. Annak kell lennie, nem lehet igaz.

*Tudom, mit tettél.*

Ana Torres Moreno két szinttel a föld felszíne alatt áll, a személyzet szállásán, a második alagsorban. Darabokra tépi a kis papírt, szájába tömi és lenyeli.

A folyosóról hang szól hozzá:

– Siess, Ana! Várnak.

Ana rohan az ablaktalan kőfalak labirintusában. Bárcsak gyorsabban tudna haladni! Mosolyt erőltet magára.

Csupasz villanykörte halvány fénye világítja meg a rak-tárpolcot. Ana meglátja a kis varrókészletet, kosarába dobja. Rohan a lépcső felé, utoléri Lorenzát, aki tálcáján cigarettákat visz.

– Sápadt vagy – súgja Lorenza. – *Estás bien?*

– Jól vagyok – feleli Ana.

*Mindig mondd azt, hogy jól vagy, különösen akkor, ha nem vagy jól,* emlékezteti magát.

Már látják a lépcső alját. A ragyogó tereméből kristálycsillárok fénye világol.

Lelassítják lépteiket, és tökéletes összhangban, egyszerre lépve, mosolyogva jelennek meg a szálloda előcsarnokának márványpadozatán. Ana felidézi a teendőket, tudnivalókat. A New York-i férfi újságot és gyufát akar. A pennsylvaniai nő még több jeget.

Az amerikaiak imádják a jeget. Egyesek szerint vödörszám áll a jég a konyhájukban. Lehet, hogy igaz. Ana a vendégek után a hotelben maradt fényes papírú magazinokban látott hirdetéseket.

**Frizsider! Nincs többé avas vaj!**  
**Rozsdamentes alumíniumpolcok, egyenletes hűtés.**

Akármit is jelentsen ez. Ami Spanyolországon túl van, az csupa rejtelen és titokzatosság.

Ana minden szót hall, de a vendégek ezt sosem tudhatják meg. Siet újratölteni a poharakat, teljesíteni a rendeléseket, hogy a vendégeknek idejük se legyen saját világukból kipilantva az ő világába látni.

Julia, megcsonkult családjuk matriarchája rögtön emlékeztet:

– Túl könnyen megbízol az emberekben, Ana. Túl sokat mutatsz. Maradj csendben!

Anának elege van a csendből, elege van a hallgatásból, elege van a megválaszolatlan kérdésekből, és elege van a titkokból. Összetört, és darabokból kellett újra összeraknia magát. Új kezdetekről álmodik. Arról, hogy elhagyja Spanyolországot. A nővérenek azonban igaza van. Álmai veszélyesnek bizonyultak.

*Tudom, mit tettél.*

– Most az egyszer ne a szíved után menj, hanem tartsd be a szabályokat! – könyörög a nővére.

Tartsd be a szabályokat. Legyél mindig szem előtt, mégis láthatatlan; csak akkor vegyenek észre, amikor szükségük van rád, és ezért jól megfizetnek. Óránként öt pezetát. Ez a terv. Bátyja, Rafael a vágóhídon és a temetőben is dolgozik. A két munkáért együtt csak tizenkét pezetát kap, a hotel pénzváltójának árfolyama alapján húsz centet. Ez egy egész napi munka bére.

Ana átadja a varrókészletet a concierge-nek, és sietve elindul a személyzeti lift felé. Elmúlt dél, de feladatainak sora

egyre nő. A szállodában hivatalosan is megkezdődött a nyári szezon, ezrével érkeznek a turisták Spanyolországba. A liftajtó a hetediken nyílik. Ana a csípőjéhez emeli a kosarat, gyors léptekkel halad a hosszú folyosón.

– Törölközőket a 760-asba – súgja az egyik kishőnök, ahogy elhalad mellette.

– Törölközőket a 760-asba – nyugtázza Ana.

A szálloda már négy éve működik, de Ana új szagúnak érzi. Kosarában a hotel prospektusai vannak: a címlapfotó jóképű matadort ábrázol, a férfi kezében vörös posztó. A vörös felületen felirat:

**Castellana Hilton Madrid. Az ön vára, az ön szállása Spanyolországban.**

Várak. Kastélyok. Gyerekként látott régi képeslapokat. A sokszor felidézett filmhíradó képei peregnek előtte újra:

A fák övezte sugárút, a Paseo de la Castellana – a spanyol királyi család és nemesség palotái. Aztán a fényes képek elhalványodnak. 1936-ban kitör a polgárháború. A háború kifakítja a színeket, sápasztja a madridiak arcát. A pompás paloták szürke kísértetekké lesznek. Eltűnnek a kertek, a szökőkutak. Ana szülei is. Az éhség és az elszigeteltség komorságba borítja az országot. Mintha függönyt engedtek volna le a határokon. Spanyolország elszigetelődött a világtól.

És most, húsz év sanyarúság után Generalísimo Franco újra beengedi a turistákat az országba. Bankok és szállodák adnak új külsőt és új szerepet a régi paloták belső tereinek. A turisták nem tudják. Ami történt, nem látszik. Mintha nem is létezne. Mint a gyomrában málló üzenet, az a kis papírdarab.

Ana elolvassa az újságokat és magazinokat, amiket a vendégek kidobnak. Megtanulja a prospektus szövegét, hogy bármikor el tudja mondani.

**Az egykori Castellana palota az első Hilton szálloda Európában. A háromszáz szoba mindegyikében háromcsatornás rádió és telefon is van.**

– Ha beosztják magukat egy lakosztály vendégeihez, akkor a vendégek minden kívánságát teljesíteniük kell – oktat a kishőnök. – Ne feledjék, hogy az amerikaiak nem tartják úgy a formalitásokat, mint a spanyolok. Náluk természetes, hogy beszélgetnek a személyzettel. Legyenek kedvesek, segítőkészek és beszédeseek.

– *Ay*, én mindig kedves és beszédes vagyok – súgja Lorenza, és kacsint.

Ana szeretne beszélgetni, de nővére hallgatásparancsa elmentmond a szálloda elvárásainak. Folyamatosan két irányba húzzák: egyrészt hallgasson, másrészt ne hallgasson, és ettől úgy érzi magát, mintha rongybaba lenne, két karját húznák, és valamelyik mindenképpen le fog szakadni.

Az egyik ajtóban makulátlan fehér inges férfi jelenik meg.

Ana megáll, betanított kis meghajlással üdvözlí.

– *Buenos días, señor.*

– Helló, baby!

*Baby. Cica. Baba. Szívi. Cukorfalat.* Az amerikai férfiak sok szót használnak a nőkre. Amikor Ana azt hiszi, hogy már minden ilyen szót ismer, megjelenik egy újabb. A szálloda személyzetének tartott kötelező angolórakon ezeket a szavakat kedveskedésnek, becézésnek mondta a tanár.

Azok után, ami tavaly történt, Ana pontosan tudja, hogy ez nem így van.

Amerikai diplomaták, színészek és zenészek érkeznek a porfelhős Barajas repülőtérre. Kora hajnalig együtt vannak, isznak, esznek, beszélgetnek. Ana titokban megjegyzi, mit szeretnek. A színésznőcskéknek megvan a kedvenc lakosztályuk. A politikusoknak megvannak a kedvenc színésznőcskéik. Sokan nem tudják, mi történt pár tíz évvel korábban Spanyolországban. Cavát kortyolgatnak, Hemingway-nosztalgiaznak és flamenco-romantikáznak. Ritkán, de előfordul, hogy valaki a spanyol háborúról kérdezi. Ana ilyenkor udvariasan témát vált. Nemcsak a szálloda előírásai, hanem saját ígérete, fogadalma miatt is.

A jövőbe néz. A múltat el kell felejteni.

Apját kivégezték. Anyját bebörtönözték. Nem követtek el semmit, bűnük az volt, hogy célt tűztek ki maguk elé: tanárok voltak, akik elhatározták, hogy létrehoznak egy Montessori iskolát, ahol olyan módszerekkel tanítanak, ami nem az egyház elvárásaihoz, hanem a gyerekek fejlődéséhez igazodik. Generalísimo Franco azonban elrendelte, hogy minden spanyol iskolát a katolikus egyház felügyeljen. A köztársaságiakkal szimpatizálókat ki kell irtani.

Szüleinek vétke miatt Ana holt titkok sötét vizein evezett. Születésétől kezdve a szégyen hosszú árnyékában élt, soha nem beszélhet apjáról, anyjáról senkinek. Csendben, csenddel kell élnie. De szíve legmélyén néha megmoccan az állandó kérdés:

Mi lesz a csendből? Mivé lesz az örökös hallgatás?

---

„A negyvenkilencedik állam”, így nevezik itt a Hotel Castellana Hiltont, és ebben van is valami, mert talán csak Amerikában van több *americano* [...]

[...] a vendégkör: diplomaták, tábornokok, tengernagyok, sportolók, álgrófok és igaziak, filmszínésznők, akik filmszínésznőnek akarnak látszani, és nem színésznők, akik szintén filmszínésznőnek akarnak látszani. Néhány törzsvendég olyan régóta van itt, hogy szinte úgy kell levágni őket a bárszékről. És általában pazar változatosságban találhatók itt mindenféle különcök, kegyelmesek és félkegyelműek.

[...] láttam itt olyan arcokat, akik nem hagyták el ezt a helyet a II. világháború óta. Előzőnlik a bárt, koktélparkot adnak, és szünet nélkül „kontaktokat” keresnek, mert Spanyolország egyre fokozódó mértékben nyílik meg a külföld felé, és persze nagy pénzt lehet keresni az itteni katonai támaszpontok építésével.

ROBERT C. RUARK

*„Call Hotel Hilton the 49<sup>th</sup> State”*

(A Hotel Hiltont nyugodtan nevezheted a 49. államnak)

Defiance Crescent News, *Defiance, Ohio*

1955. március 1.

---



Tudják, hogy turista.

Nem a fényképezőgép vonzza a figyelmüket, hanem a ruházata. A helyiek Daniel csizmáját nézik. Fakó az utca porától. Tekintetük végigsiklik farmernadrágján, egy pillanatra megáll övcsatján, amin Texas állam területének térkép-sziluettje látható. A gyors szemle skót mintás flanelingénél ér véget. Amint meglátják a fényképezőgépét, gyorsan elszaladnak. Az emberek megnézik, de senki nem szól hozzá.

Két kisfiú sétál el az újságosstand mellett. Az újság címlapján Spanyolország vezetője. A fiúk egy pillanatra megállnak, jobb kezüket felemelve tisztelegnek a fénykép előtt.

*Franco! El Caudillo de España.*

Daniel exponál.

Ezek a szavak és Franco fotói különböző konfigurációkban mindenütt ott vannak. Az aprópénzen, a postai bélyegeken, a hordárok kezikocsijain, utcai táblákon. Daniel az újságfotót nézi. Franco tábornok alacsony férfi, arca jellegtelen. Kopaszodik. Talán egyetlen megkülönböztető jegye a keskeny bajusz. Termetre kicsi, de az országot abszolút erővel tartja a markában.

*Dan már majdnem kétméteresre nőtt.* – Nemrégiben így dicselkedett az apja. – *Igaz, nagyfiú?* Nem igaz. A nagy fiú nem egyenlő a nagy emberrel. Nem a magasságától hatalmas az ember. Az apja és ő más szemüvegen át szemlélik a világot.

Ahogy kilép a Retiro parkból, hangorkán csap le rá, mintha egy egész sereg nyervogó macska támadna. Robogók szágul-



danak a perzselően forró járdán, dudáló autók és pöfögő buszok között szalaloznak. Az egyik robogó kormányán fodros ruhás kislány ül, a vad motoros cikázik vele a forgalomban.

Daniel megáll a járdán. Madrid egzotikus energiákkal és mély színekkel tombol. Az autók és a cipők feketék, a feketeség az utca színeivel elegyedik: sötétszürke, Goya-barna, feketeribizli-lila. A kavargó jeleneteket kipufogógázok füstje és rövid, tömör spanyol mondatok nyomatékosítják. Spanyolországban született anyja ragaszkodott hozzá, hogy beszélje az anyanyelvét. Daniel élete első éveiben anyja csak spanyolul beszélt vele. A nyelv ismerős, de Madridban minden idegen.

A park bejáratánál a sarkon fáradt szamarak nehéz kocsikat húznak. Az árusok emléktárgyakat kínálnak. Nagyon sovány férfi áll egy pulnyi spanyol legyező mögött. Egyszerre többet is a kezébe vesz, kinyitja. Festett pillangók. Az árus a Daniel fényképezőgépszíján lógó jelvényre mutat. Azt kérdezi, hogy újságíró-e.

– *Periodista? Americano?*

Féligazság. Daniel elmosolyodik és továbbmegy. A fényképezőgépet anyjától kapta érettségi ajándékként. A jelvény ott-honról, egy dallasi újságtól van.

– Fotóriporter akarok lenni – jelentette be nemrégiben a vacsoraasztalnál.

– Hidd el, hogy előbb-utóbb kinősz belőle – jegyezte meg az apja.

Nem fog. A fotósok spontán, érdekes emberek, alkotnak, nem örökölnék. Minden fotósnak megvan a maga története, az pedig nem az, hogy a régi családi olajagyont továbbviszik. Az otthoni íróasztalfiókjába csúsztatott, géppel írt levél jut eszébe.

Tisztelt Mr. Matheson!

Örömmel értesítem, hogy a szakmai zsűri beválasztotta önt az 1957-es Magnum Photography Prize döntőjébe. Összesen öten vannak versenyben a díjért. Gratulálunk.

Szeptemberben kell leadnia a portfólióját.

Apja nem érti. Daniel nem fog ráunni a fotográfiára. Nagy onja azonban azt, hogy kéretlenül kap véleményeket.

*Inkább a foci érdekelje, ne a bokszt.*

*A fényképezgetés időpocsékolás.*

*A családi olajüzlet jelenti neki azt, hogy boldogan élhet, míg meg nem hal.*

Akik azt hiszik, hogy a legjobban ismerik, egyáltalán nem ismerik őt.

A lányokkal is ugyanez a helyzet.

– Daniel Matheson. Nahát! Hol bujkáltál eddig? – kérdezték tréfásan a társaságban nemrég bemutatott szép lányok a Nelson's zenegépénél.

Nem bujkált. Mindig is ott volt, de a lányok nem vették észre – egészen addig, amíg negyedikben a tanévkezdésre négy ujjnyival magasabban és sokkal erősebben, izmosabban tért vissza. Egyszerre csak hívogatni kezdték telefonon. Tetszett nekik a kocsija, tetszettek a fotói, és az is, hogy az El Fenixben hallották a pincérekkel spanyolul beszélni. Hirtelen „érdekes” lett. És hirtelen elég ostoba lett, hogy higgyen ezeknek a lányoknak.

Laura Beth három hónapig volt a barátnője; ennyi idő kellett ahhoz, hogy Laurát az „érdekes” már ne érdekelje.

*Mi lenne, ha csizma helyett bebújós cipőben járnál?* – vetette fel Laura. *Ne a te kocsiddal menjünk, vigyünk el apád Cadillacjét! és Ó, az a fiú? Csak egy családi jó barát.*

A St. Markba járt. Iskolatársai kinevették a Laura-affér miatt.

*Mire számítottál? Ő díjlovagol. Te rodeózol. Mindenki tudja, hogy az a lány ingatag. Annyit sem ér, mint a whiskey, amire meghívod.*

Hála az égnek, Daniel spanyol származása vetett véget a kapcsolatának Laura Bethszel. „Túl etnikai jellegűnek” találtatott. *Gracias Madre.*

Daniel elhalad egy kis kifőzde mellett. A száraz, szeles levegőbe olaj, fokhagyma és paprika szaga vegyül. A nagy ablak mögött halmokban áll a garnélarák, az angolna, a sült paprika, a fűszeres szalámi. Lefényképezi. Meleg szél borzolja a haját. Madridban legalább olyan forróság van, mint Dallasban. Be-

fordul egy sarkon: keskeny, macskaköves utcára ér. Behúzódik egy kapualjba. Az órájára néz, és felpillant a nap állására. Szülei ebédre várják a szállodába. Apja bosszús lesz rá. Megint.

Távoli, közeledő léptek zaja visszhangzik. Daniel a szeméhez emeli a fényképezőgépet.

Egy apáca.

Határozott, gyors léptekkel halad. Kezében pamutvászonba csavart kis csomag. Sűrűn pillant hátra, mintha követnék. Daniel a kapualjban marad, észrevétlen. A tökéletes pillanatra vár. Szellő lebbenti az apáca fekete habitusát. Bal kezével lesimítja. A mozdulattól a szellő fellebbenti a csomag vásznát.

Füstszerű babaarc bámul Danielre.

Elakad a lélegzete, ahogy exponál.

A gyerek halott.

Az apáca rémült tekintete az objektívre rebben.

Daniel hiába nyomja meg a gombot újra és újra. Nem nyomódik le egészen. Tompa hang.

Kifogyott a film.

Zsebébe nyúl új tekercsért. Betölti, amilyen gyorsan csak tudja, de elkésett. Mire felnéz, az apáca eltűnt. Két fekete köpönyeges férfi van a helyén. Fejükön jellegzetes, szárnyas csákó. Kezükben fegyver.

A Guardia Civil. A Franco tábornokot szolgáló katonák.

Daniel legkedvesebb költője, Federico García Lorca így írta le őket: „Fekete ló, fekete ló. Patkók fekete zenéje. Tintapecsét, viaszpecsét köpönyegük ékessége. Ólom-gömb a koponyájuk, nincs könnyük a viláért se. Lakk-lelküket feltűnteti országutak messzesége. Púposak és éjjel-járók. Rendelkeznek és ítélnek súlyos, tömör gumi-csendre. S porzó riadalmat mérnek. Akkor mennek, ha akarnak.”\*

– *Tartsd távol magadat tőlük* – figyelmeztette az apja.

Vészjósló, varjúember megjelenésük azonban olyan, mintha hívogató ujj jelezne Daniel objektívjének. Beljebb húzódik a kapualjba, hogy észrevétlen maradhasson. Nem ütközik törvénybe a Guardia Civil tagjait fényképezni, ugye?

\* Federico García Lorca: A spanyol csendőrök románca (ford.: Nagy László)

Csak egy kép. A versenyporthóliójába.

Daniel megnyomja a kioldógombot. Sikerült a kép?

Csákók villannak. Hangtalan bomba robban.

A két férfi hirtelen rátámad, az ajtóhoz szorítják, a fényképezőgép szíjáról letépik a jelvényt.

– *Americano?*

– *Sí, señor. Americano* – feleli Daniel. Erőt vesz magán, igyekszik nyugodt és udvarias maradni, nem löki el őket magától. – *Yo hablo español.*

Az egyik őr rámordul.

– *Y qué?* Azért, mert beszélsz spanyolul, azt hiszed, hogy jogod van mindenfélét fotózni, amit csak akarsz? Ide a filmet! Gyerünk!

Daniel idegesen tapogatja a fényképezőgép hátoldalát, kiveszi a filmtekercset. Le fogják tartóztatni?

A katona kitepi a filmet a kezéből.

– A jelvényed itt semmit nem ér. Hol laksz?!

– A Castellana Hilton Hotelben.

*Várj.*

*Ne.*

Amint kimondta, megbánta. Legszívesebben visszaszerezné és elrejtene ezeket a szavakat.

De már késő.



---

[...] A rendszer nagyon merev volt. Franco Spanyolországa. Épeszű ember igyekezett elkerülni, hogy a Guardia Civil vagy a rendőrség kezébe kerüljön. Elég kegyetlenek voltak a börtönök, és okkal, ok nélkül börtönöztek be embereket.

ALEXANDER F. WATSON, az Egyesült Államok konzulátusának  
munkatársa, Madrid (1964–1966)

*Oral History interjúrészlet, 1966. szeptember*  
*az Egyesült Államok Külügyminisztériuma, Oral History Collection,*  
*Association for Diplomatic Studies and Training*  
*Arlington, VA [www.adst.org](http://www.adst.org)*

---



Puri egy csecsemőt tart az ölében. Megköti a babacipő szalagját. Olyan halvány rózsaszín, mint a gyerek arca. A kislány szereti a hangokat, ezért Puri cuppog neki.

A kicsi gügyög és mosolyog, csupa öröm és csodálkozás.

A csöppség nyakában rézmedalion lóg fehér zsinegen. Puri megfordítja az érmét, végighúzza ujját a véseten.

20116.

20116 nem tudja, hogy árva. Fogalma sincs arról, hogy idehozták. A hely neve: Inclusa. Madrid árvaháza. Fogalma sincs, hogy Purificación Torres Pérez tartja a kezében, és Puri fekete kötényére a Falange, a spanyol fasiszta mozgalom vörös nyilai vannak hímezve. „Nőként az a küldetésed, az a kötelességed, hogy szolgálj” – oktatták tanárai az iskolában. Puri hálás, hogy gyerekgondozással szolgálhat.

– Fotózkodni megyünk. Jó kis szórakozás lesz – gügyögi Puri a csecsemőnek.

20116 szép ruhába van öltöztetve. A ruha nem az övé. Puri a harmadik emeleti kis fehér szobába viszi. Jön egy férfi fekete dobozkamerával, a csecsemő előtt szöszmötöl, lefényképezi. Puri nyugtatja a kicsit, miután elvillant a félelmetes fehér vakufény. Gügyög és cuppog neki. 20116 pedig visszakerül bölcsődei kopott mózeskosarába. A szép ruhát vissza kell vinni Hortensia nővér sötét gardróbjába. Egy öltözék a lányoknak. Egy öltözék a fiúknak. Hortensia nővér minden egyes csecsemőre őszinte, rajongó szeretettel tekint. A kicsi fényképeit szent szeretetben élő spanyol házaspárokkal osztják meg. Puri lesimítja a kicsi hajtincseit, és hálát ad azért, hogy olyan sok



család hajlandó örökbe fogadni szerencsétlen sorsú csecsemőket.

A helyiség elülső falán Franco nagy, keretezett képe látható.

– A mi védelmezőnk, *El Caudillo* figyel – súgja Puri a csecsemőnek. – Vigyáz ránk. – Megfogja az apró jobb kart, a kép felé lendíti, szalutál vele. Ritmusra ringatja a kicsit, himnuszszerű dallamot énekel:

*Ō Franco, Franco, Franco. Vezérlőnk és gyámolítónk!*

Ekkor a helyi kórházban szolgáló egyik apáca rohan be a helyiségbe. Hortensia nővért keresi. Bólintások. Suttogás.

– Az utcán. Igen. Most. És a Guardia Civil...

Puri nagyon figyel, hallani akarja, mit beszélnek.

20116 nyöszörögni kezd. Puri csitítón cuppog.

A két apáca Purira néz.

Puri hátat fordít nekik.

**A**na a noteszébe pillant. Leírta a vendég nevét, aki mellé a kiscfönök beosztotta.  
Daniel Matheson.

Halkan bekopog. Semmi válasz.

Személyzeti kulcsával bemegy.

Meleg van. Csend. A légkondicionáló kikapcsolva, az erkélyajtó nyitva. A hímzett organzafüggöny dagad, apad az enyhe szélben.

A turisták többsége nemcsak jeget, hanem légkondicionálást is akar. Ez a vendég azonban más. Beengedi Madrid száraz, forró levegőjét a hatalmas lakosztályba. Ruhái még nincsenek a szekrénybe, fiókokba téve. Nyitott bőröndökben hevernek a padlón az érkezés jellegzetes hulladékai között. A kis asztalon újságok és magazinok állnak halomban. Az egyik magazin címe megragadja Ana figyelmét. *LIFE*. Az újságok mellett kis sárga doboz, rajta felirat: GE PHOTO FLASHBULBS. Vakuizzók.

Gyakran előfordul, hogy a szálloda vendégei értékes holmikat hoznak magukkal. Egy illinois-i férfi egy bizonyos Zenith nevű vállalatnak dolgozik. Tranzisztoros rádiók vannak nála, a szivárvány minden színében, olyan kicsik, hogy elférnek az ember zsebében. A folyosó végén lakik egy zenész vendég, aki bőröndbe épített, hordozható lemezjátszót hozott. Hogyan keresnek annyit, hogy ilyen dolgokat vehessenek! A szálloda menüjében a párolt homár előétel többbe kerül, mint amennyit a spanyolok többsége több havi fizetésül kap.

– Sokszor van, hogy hozzá sem nyúlunk az ételhez, otthagyják a tálcán – magyarázza a bátyjának, Rafaelnek.

– Nekik biztosan nem drága – jegyzi meg Rafael. – Az amerikai férfiak nem kereshetnek egy bizonyos összegnél kevesebbet óránként. Minimálbér. Azt hiszem, így hívják. Egy dollár. Ez a legalacsonyabb bér. El tudod képzelni? Rafa közelebb hajol Anához. – Azok a gazdag amerikaiak boldogok, nem éhesek. Tegyel zsebre nekem egy kis homárt – mondja cinkos kacsintással.

Ana felnevet bátyja évődő szavaira. Nővérük, Julia nem nevet. Julia aggódik. Amikor éppen nincs a kezében a gyereke, aggodalmában összefont ujjait tördeli.

– Már öt szájat kell etetnünk, öten ülnek az asztalunknál. Egyikünk sem veszítheti el az állását.

Ana nagyon szereti a munkáját, szereti az angolórákat és a laza amerikai légkört. Nem bírná ki, ha elveszítené a munkáját. De Rafának igaza van. A szálloda vendégeinek többsége nem tudja, mi az éhség – sem az étel, sem az élet iránti elkeseredett vágyakozást nem ismerik.

Az ő családjuk mindkettőt ismeri.

Az egyik széken nyitott magazin hever. A magazin lapjairól egy amerikai család képe bámul Anára. Gyakorlott, finom mozdulattal leteszi a törölközőket, és lehajol felvenni a lapot.

Az amerikai lányok visszahajtott szárú zoknit és fekete-fehér cipőt viselnek. Énekesek képét nézik, akik rock-and-roll stílusú zenét játszanak. Ezt a zenét illetlennek tartják Spanyolországban. Mi történne, ha a spanyol lányok nadrágban menénének utcára? Letartóztatnák őket? Vajon kaphat-e férjezetlen spanyol állampolgár nő valaha útlevelet?

Ana utazásról álmodik, arról, hogy egy napon elhagyja Spanyolországot. Ami az ország határain túl van, az elérhetetlen az olyan családoknak, mint az övé. Francisco Franco évtizedekig hitte, hogy a külső hatások megrontják Spanyolország tisztaságát, és ártanak a spanyol identitásnak. A spanyol vasúti sínek tengelytávolsága szándékosan szélesebb az európainál, hogy megakadályozzák a nem kívánt vasúti határátlépéseket befelé és kifelé is.

– Spanyolországnak pénzre és külföldi befektetésekre van szüksége, ezért engedélyezte Franco az amerikai szállodát – je-

lenti ki Rafa. – *Ay*. Kastély Spanyolországban, amerikaiaknak – nevet.

Ez igaz. Hosszú évek elszigeteltsége után bizonyos iparágakat meghívtak Amerikából – beengedték a turizmust, a filmipart, az olajipart. Az amerikaiak a Castellana Hiltonban laknak. A Hiltonban azonban nemcsak szobák, hanem egy kereskedelmi iroda is van. Ana jól beszél angolul. Ha eltöltött két évet szobalányként a szállodában, pályázhat egy másik osztályra. A kereskedelmi iroda titkársági csapatának tagjai beutazzák Spanyolországot a cégvezetőkkel. Elhagyják Madridot.

Kulcs csörren a zárban. Sötét hajú fiatalember lép a szobába. Mindketten riadtan rezzennek össze. A magazin a földre esik.

– Isten hozta a szobájában, *señor* – üdvözli Ana a vendéget a szálloda protokollja szerint.

A fiatalember az ajtóban áll, kezében fényképezőgép. Anát nézi, aztán zavartan körbepillant a szobában. Nem olyan ruhákat hord, amilyeneket Ana a magazinokban lát. Az amerikaiak többsége tiszta, ápolt és elegáns. Ez a fiú nagyon jóképű, de zilált. A haja mintha külön életet élne.

Mély hangja töri meg a csendet.

– *Lo siento. No era mi intención asustarte.*

– Nem ijesztett meg – feleli Ana mosolyogva.

– Ó, beszél angolul – jegyzi meg halkán a férfi.

– Ön pedig nagyon jól beszél spanyolul, *señor*, de nem a spanyolországi spanyolt... Talán a mexikóit?

A vendég szája széle feljebb húzódik, szinte mosolyog.

– Texasi. Biztosan az akcentusom miatt érzi így. De anyám spanyol. – Az ajtóra mutat. – A szüleim lakosztálya a folyosó végén van. – Igyekszik megigazítani kócos haját. Ana ekkor veszi észre. Inggének ujjja elszakadt.

A férfi leteszi a fényképezőgépet, és mozdul, hogy felvegye a magazint. Ana éri el előbb.

Érzi magán a férfi tekintetét, ahogy a magazint leteszi, és a törölközőket veszi kézbe.

– Ó, igen. A Matheson házaspár Dallasból. Tegnap érkeztek. Isten hozta önöket a Castellana Hiltonban, *señor*. Remélem, kellemesen telik itt tartózkodásuk.

– Yes, ma’am – feleli a vendég, és bólint.

Nem „baby”, nem „édeske”, nem „szivi”. „Ma’am”. Nem becézés, hanem a tisztelet jele. Ana a fiatalemberre néz. Legalább két évvel idősebb a férfinél.

– A szüleim – szól halkán. – Benéztek a szobámba?

– Nem, *señor*.

A férfi válla megkönnyebbülten ellazul.

Valaki kopog az ajtón. A férfi kék szeme tágra nyílik, ujját ajkához kapja, csendet kér. Ana ott áll vele szemben, a törölközőket magához szorítva.

A kopogás folytatódik. Női hang szólal meg odakint.

– Daniel, visszajöttél?

A férfi Anára néz, és gyorsan ingatja fejét. Ajka a *nem* szót formálja, és zavart mosolyra húzódik.

Ana elnyomja a mosolyát, próbálja magába fojtani. Nem akarja, hogy kilátsszon a foga. Gyűlöli az alsó szemfogán az arany koronát.

– Talán bekapcsolva hagyta a rádiót, és azt hallottad – szól egy férfihang.

*Rádió?* Daniel hangtalanul ejti ki a szót.

Ana a közelben álló rádióra mutat. A fiú áthajol előtte, és halkán bekapcsolja a készüléket. Jó illata van. Férfiillat.

Néhány pillanat múlva Daniel az ajtó felé fülel.

– Azt hiszem, elmentek – súgja. Mély levegőt vesz, mintha nyugtatni akarná magát. – Elnézést ezért. Igyekszem kerülni a szüleimet.

– Azt látom – mondja Ana nevetve. Megfordul, a fürdőszobába viszi a törölközőket.

Cseng a telefon.

– Ó, hogy az a... Most a szobájukból hívnak – mondja Daniel.

Ana nagyon szeretne beszélgetni, megtudni, miért kerüli a vendég a szüleit, de eszébe jut nővére figyelmeztetése, és szót fogad neki.

– Szüksége van valamire, *señor*? Mert ha nem, akkor inkább megyek.

– Köszönöm. Nincs szükségem semmire. Köszönöm a segítségét... – Elhallgat, Anát nézi. – Jobban beszél angolul, mint én spanyolul. Madridi?

Ana egyenesen a szemébe néz. Mosolyog, és hazudik.

– *Sí, señor.* Madridi vagyok.



---

Amikor először mentem oda '55-ben, Spanyolországba, nyomasztó volt: az embernek olyan érzése volt, hogy ott elnyomás uralkodik. És igaz volt. Mindenki nagyon meggondolta, mit mond, mit csinál, hogyan viselkedik.

WILLIAM W. LEHFELDT, amerikai alkonzul, Bilbao (1955–1957)

*Oral History interjúrészlet, 1994. április*  
*az Egyesült Államok Külügyminisztériuma, Oral History Collection,*  
*Association for Diplomatic Studies and Training*  
*Arlington, VA [www.adst.org](http://www.adst.org)*

---





Lázadó, bohém, közönséges. Ezekkel a szavakkal jellemzik Miguelínt, az új matadort.

Rafael felnéz az újságból. Barátja, Fuga a temetői ka-lyibában egy rozszant ládán ül, és bólint. Sürgeti Rafát, hogy folytassa a felolvasást.

– Miután bemutatták a madridi Las Ventas arénában, a *torero* biztosította a közönséget, hogy ha valakit, őt érdemes nézni.

Fuga egy matador képére mutat az újságban.

– Sí, ez ő, Miguelín – mondja Rafa. – Megmutassam, hogyan írják a nevét? Mondtam, hogy ha híres bikaviador akarsz lenni, meg kell tanulnod írni.

Az ajánlat elutasíttatik. Fuga visszaül a rozoga ládára, lapáttal böködí a földet. Dús, gondozatlan fekete hajtömege nem tudja elrejteti vad tekintetét. Akik elmennek mellette, kétszer is megnézik. Nemcsak látják, hanem érzik is. Olyan, mint a gomolyodó vihar.

Fuga tekintete Rafa és a rétegettlemez láda között cikázik. A láda akkora csak, mint egy cipősdoboz. A lábánál fekszik.

– Ay, még egy csecsemő? – kérdi Rafa.

Fuga nem válaszol, csak nézi a kis koporsót.

Vannak közös tulajdonságokból alakuló barátságok. Más barátságok a közelség miatt alakulnak ki. És vannak olyan, gyakran valószínűtlen barátságok is, amelyeket a túlélési ösztön tart egyben. Rafa és barátja társak a bajban. Közös nehézség a kötelékük. Nem hajlandók beszélni a barcelonai fiúnevelő intézetről. Az nem „otthon” volt. Az maga a nyomasztó, elviselhetetlen pokol. Lelkek vágóhídja. Az intézetben dolgozó

„testvérek” és „nővérek” örömeiket lelték abban, hogy megalázhatják a gyermekeket. A pusztá emlék is mérgező.

A kínzások emléke, mint a lelki rüh, úgy araszol Rafa tudatában: az orrával kellett pénzérmét nyomnia a falhoz; csicseriborsón kellett térdepelnie; lefoglák, cigarettacsikkel égették. Emlékszik, hogy az elemi félelemtől ágyba vizelt, aztán a szerzetes testvérek a nyaka köré tekerték a vizeletével szennyezett lepedőt, és arra kényszerítették, hogy gyávaságának nyomait mindenki szeme láttára a nyakában viselje. Emlékszik, hogy lefogyott, kihullott a haja, és elhagyta minden bátorsága.

– *Basta!*

Elég! A szó előbb ér el hozzá, mint barátjának ütése. A fájdalom általában az emlékek hatásos ellenszere, beteljesített ígéret, amikor az emlék erőt vesz rajtuk. Az emlék méreg. Ne vedd be a mérget.

– *Gracias.*

Fuga bólint, kusza haja alatt tekintetének vadsága csillapul. Kezét hirtelen előhúzza a zsebéből, kis mandarint nyújt Rafának.

Rafa kívánja a gyümölcs citrusízét, de túl veszélyes. Nem veheti el barátja egyetlen ételét. Fejét ingatja.

Fuga vállat von.

– *Entonces, megkérdezed?*

Akit meg kell kérdeznie, az a nővére, Julia. Ezt a szívességet csak Julia teheti meg, senki más.

– *Sí,* megkérdezem. – Rafa egyenlő négyszögekre tépi az újságpapírt. – Ana azt mondja, hogy az amerikai szállodában nem újságpapírt használnak. Azt mondják, a vendégeknek puha, fehér papírtekercseket készítenek be a vécébe. Ha híres leszel, *amigo*, mindannyiunknak fehér papírtöröltöt veszel az árnyékszékbe.

Fuga a csecsemőkoporsót bámulja.

– Nem! – mordul fel. – Ha híres leszek, leleplezem a gonosz házakat, és megmentem a gyerekeket. – A földre nyomja a lapátot. – Mondd még azokat a szavakat a könyvedből.

Arra a vékony kötetre utal, amit Rafa nagy becsben tart. Apa kedvenc könyve, Seneca filozófiája.

– Tűz próbálja az aranyat, bátor embert a balsors – mondja Rafa.

– *Sí* – súgja Fuga. – Kilépek ebből a tűzből, és ha kilépek – hirtelen Rafára néz, tekintete lángol –, akkor az összeset felégetem.